



Brüssel, 19.11.2013
COM(2013) 795 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

**Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 861/2007 (millega luuakse Euroopa
väiksemate kohtuvaidluste menetlus) kohaldamise kohta**

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 861/2007 (millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus) kohaldamise kohta

1. SISSEJUHATUS

Määrust (EÜ) nr 861/2007, millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus (edaspidi „määrus”), on alates 2009. aasta jaanuarist kohaldatud kõikides liikmesriikides peale Taani. Menetlust iseloomustavad peamised jooned on järgmised: menetlus on kirjalik, ranged tähtajad menetluse läbiviimiseks, õigusliku esindatuse nõude puudumine, elektroonilise teabevahetuse kasutamine, menetlustoiminguteks tüüpvormide kasutamine ning kohtuotsuse täidetavaks tunnistamise vahemenetluse (välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnistamise menetluse) kaotamine.

Artikli 28 kohaselt peab komisjon esitama 1. jaanuariks 2014 aruande määruse toimimise kohta. Käesolev aruanne põhineb välisuuringul,¹ elektroonilisel avalikul konsultatsioonil, liikmesriikidele suunatud küsimustiku vastustel, tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku raames 2011. ja 2013. aastal toimunud aruteludel ning tarbijate² ja üldsuse³ panusel.

2. MÄÄRUSE ÜLDINE KOHALDAMINE

Üldiselt leitakse, et kõnealune menetlus on hõlbustanud väiksemate kohtuvaidluste piiriülest menetlemist ELis. See on vähendanud väiksemate piiriüleste kohtuvaidluste menetlemise kulusid kuni 40 % ning kohtuvaidluste kestust kuni kahelt aastalt ja viielt kuult keskmiselt viie kuuni.

Võrreldes liikmesriikide lihtsustatud menetlustega ei ole Euroopa menetlus nii kulukas, sest see on liikmesriikide menetlustest lihtsam. Enamiku liikmesriikide menetlustega kaotatakse üksnes vajadus õigusliku esindatuse järele väikese väärtusega vaidluste puhul madalama astme kohtutes.

¹ Deloitte, „Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation”, juuli 2013 (edaspidi „Deloitte'i uuring”), kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

² Tuginedes üksikutele kaebustele ja järgmistele aruannetele: Centre européen de la Consommation / Europäischen Verbraucherschutz e.V., „Procédure de règlement des petits litiges et injonction de payer européenne: des procédures simplifiées pas si simple dans la pratique”, juuli 2011, kättesaadav aadressil: http://www.europe-consommateurs.eu/uploads/media/4.4.3_procedure_de_reglement_des_petits_litiges.pdf (edaspidi „CECi „Procédure de règlement des petits litiges””); Euroopa Tarbijakeskuste võrgustik ECC-Net, „European Small Claims Procedure Report”, september 2012, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/small_claims_210992012_en.pdf (edaspidi „ECC-Neti aruanne”). Peale selle võeti arvesse uuringut „Implementation of optional instruments within European civil law”, mille esitasid Euroopa Parlamendile 2011. aastal B. Fauvarque-Cosson ja M. Behar-Touchais (kättesaadav aadressil <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=72928>).

³ Eurobaromeetri eriuuring nr 395, „European Small Claims Procedure”, aprill 2013 (edaspidi „Eurobaromeetri eriuuring nr 395”), kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_395_en.pdf

Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse kasutamine on aga veel suhteliselt piiratud võrreldes võimalike juhtumite arvuga. Avalduste arv on liikmesriigiti väga erinev, ulatudes 2012. aastal üksnes kolmelt avalduselt Bulgaarias 1 047 avalduseni Hispaanias⁴. Lisaks sellistele teguritele nagu elanikkonna ostuharjumused või alternatiivsete riiklike menetluste kättesaadavus või kulud tundub selline erinevus Euroopa menetluse kasutamisel olevat seotud eelkõige teadlikkusega selle olemasolust ja toimimisest⁵. Seda järeldust toetab asjaolu, et määruse alusel esitatud avalduste arv on alates määruse jõustumisest 2009. aastal pidevalt kasvanud⁶.

Eurobaromeetri eriuuring nr 395 näitab, et kaks kolmandikku menetluse kasutajaid oli sellega üldiselt rahul. 13 % vastanuid ei olnud rahul, 17 % teatas, et kohus ei olnud menetlusest teadlik, 16 %-l oli raskusi vormide täitmisel ja 10 % palus avalduse täitmisel abi, ent ei saanud seda.

Peale selle nimetati teatavaid puudusi, mida on kirjeldatud allpool.

3. MÄÄRUSE REGULEERIMISALA

3.1. 2 000 euro suurune piirväärtus

Määrust kohaldatakse juhtumite suhtes, mille puhul nõude väärtus ei ületa 2 000 eurot.

Enamikus liikmesriikides on praegu kehtestatud riiklik lihtsustatud menetlus⁷. Kõnealuste menetluste piirväärtused on väga erinevad, ulatudes 600 eurost Saksamaal 25 000 euronni Madalmaades. Alates määruse kehtestamisest on riikide lihtsustatud kohtumenetluste piirväärtused suurenenud⁸. Mõnes liikmesriigis on need oluliselt kasvanud⁹.

Eurobaromeetri uuringust nr 347¹⁰ nähtub, et 2 000 euro suurune piirväärtus piirab oluliselt menetluse kättesaadavust, eelkõige VKEdele, kelle muude äriühingutega toimivate piiriüleste õigusvaidluste keskmine summa on 39 700 eurot. Selliste nõuete puhul peavad äriühingud kasutama liikmesriikide väiksemate kohtuvaidluste menetlust, kui see on loodud, või tavalist tsiviilkohtumenetlust. See võib tuua kaasa ebaproportsionaalsed kohtukulud ja pikaajalise menetluse. Tegelik olukord on selline, et 45 % piiriüleste vaidlustega kokku puutuvaid äriühinguid ei pöördu kohtusse, sest menetluse kulud on nõude väärtusega ebaproportsionaalsed, samal ajal kui 27 % ei pöördu kohtusse põhjusel, et kohtumenetlus kestaks liiga kaua.

⁴ Juhtumite liigi ja olemuse kohta andmed puuduvad, ent võttes arvesse 2 000 euro suurust piirväärtust, võib eeldada, et määrust kasutasid valdavalt tarbijad. Eurobaromeetri eriuuringus nr 395 keskenduti ka sellele, kuidas ELi kodanikud määrust tajuvad.

⁵ Vastuste kohaselt, mille Hispaania küsimustikule esitas, ei ole koolitused suunatud üksnes kohtutele ja kohtunikele nagu enamikus teistes liikmesriikides (kui selliseid koolitusi üldse korraldatakse), vaid ka kohtutäituritele ja täitevametnikele. Vt ka Deloitte'i uuring, I osa, punkt 3.3.2.1, lk 73–74.

⁶ Vt Deloitte'i uuring, I osa, punkt 3.3.2.1, lk 66–67 (tabel 19), kus on esitatud ülevaade liikmesriikide vastustest Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlusega seotud avalduste ja kohtuotsuste arvu kohta.

⁷ Selline menetlus puudub ainult Austrias, Bulgaarias, Küprosel, Tšehhi Vabariigis ja Soomes. Vt Deloitte'i uuring, I osa, punkt 3.3.1.1, lk 53.

⁸ Näiteks Eestis, Iirimaal, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias, Leedus, Ungaris, Madalmaades, Sloveenias ja Ühendkuningriigis.

⁹ Ühendkuningriigis 5 000 naelsterlingilt 10 000 naelsterlingini ja Madalmaades 5 000 eurolt 25 000 euronni; vt Deloitte'i uuring, I osa, punkt 3.3.1.1, lk 52–53.

¹⁰ Eurobaromeetri kiiruuring nr 347 „Businesses-to-Businesses, Alternative Dispute resolution in the EU” (edaspidi „Eurobaromeetri kiiruuring nr 347”), lk 40–42, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_347_en.pdf.

3.2. Territoriaalne kohaldamisala

Praegu kohaldatakse määrust vaidluste suhtes, mille puhul vähemalt ühe poole alaline elu- või asukoht või peamine elukoht on muus liikmesriigis kui see, kus asub avaldust menetlev kohus. Selle piirangu tagajärjel ei ole Euroopa menetlus kättesaadav pooltele, kes kasutavad määruse (EÜ) nr 44/2001 (Brüsseli I määrus)¹¹ alusel õigust pöörduda muu pädeva kohtu asemel oma alalise elu- või asukoha kohtusse. Näiteks:

– kui lepingut täidetakse mõnes teises liikmesriigis, näiteks kui see käsitleb suvila üürimist teises liikmesriigis;

– kui lepinguvälise kahju nõude aluseks olev sündmus leidis aset teises liikmesriigis, nt piirialal toimunud autoavarii;

– kui kohtuotsust tuleb täita teises liikmesriigis, näiteks kui vastaspoolel on pangakonto teises liikmesriigis.

Peale selle jäetakse piiranguga kõrvale ka määruse alusel kolmandate riikide kodanike poolt või nende vastu ELi liikmesriikide kohtutele esitatud avaldused, näiteks ELi tarbijate kaebused kolmandas riigis asuva äriühingu vastu.

Lisaks tekitab kõnealune piirang õiguslikku ebaselgust. Kodanikud võivad eeldada, et määrusega on hõlmatud suurem arv piiriüleseid juhtumeid, ning võivad ka kunstlikult luua määruses sätestatud piiriülese stsenaariumi selle eeliste kasutamiseks, näiteks loovutades oma nõude välismaisele äriühingule¹².

4. MÄÄRUSEGA LOODUD MENETLUS

4.1. Kohtualluvus

Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse puhul on kohtute pädevus reguleeritud Brüsseli I määrusega.

Mõnes liikmesriigis (nt Soomes, Maltas ja Saksamaal Hesseni liidumaal) on loodud üks või mitu spetsialiseerunud kohut Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlemiseks. Sellisel koondamisel on teatavad eelised, tagades näiteks kohtute eriteadmiste, keeleoskuse ning sidevahendite kättesaadavuse, mis võimaldab kulusid kokku hoida. Kuid need võivad kujutada endast ka puuduseid võlausaldajate jaoks, kes soovivad esitada piiriülese väiksema nõude oma kohalikule kohtule. Neid puudusi on ehk võimalik korvata juhtumite elektroonilise menetlemise ja sidevahendite ulatuslikuma kasutamisega.

4.2. Kirjalik menetlus ja sidevahendite kasutamine

Euroopa menetlus on põhimõtteliselt kirjalik menetlus. Sellega välditakse poolte vajadust reisida ning hoitakse kokku kulusid ja aega. Kohus võib aga pidada kohtuistungit, kui ta peab seda vajalikuks või kui üks pooltest seda taotleb. Tehniliste vahendite olemasolu korral õhutatakse kohtuid pidama istungeid videokonverentsina või teisi sidetehnoloogia vahendeid kasutades.

Uuring näitab, et seitse liikmesriiki/jurisdiktsiooni¹³ pakuvad kohtus IKT kasutamiseks piiratud võimalusi (alla 10 % kohtuid) või ei võimalda seda üldse, samal ajal kui kümnes

¹¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1.

¹² Sellistele juhtumitele on tähelepanu juhitud Euroopa õiguslase koostöö võrgustikus toimunud arutelude käigus.

¹³ Belgia, Bulgaaria, Kreeka, Läti, Ungari, Slovakkia, Ühendkuningriik (Põhja-Iirimaa).

liikmesriigis/jurisdiiktsioonis¹⁴ pakutakse võimalust kasutada suhtluseks IKTd kõikides kohtutes. Isegi nendes liikmesriikides, kus vastavad seadmed on kättesaadavad, ei ole võimalik tagada, et kõnealuseid võimalusi Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlusega seotud kohtuistungitel tegelikult kasutatakse, sest nende kasutamise otsustab kohtunik. Praegu tekitatakse pooltele tarbetult suuri kulusid, nõudes neilt füüsilist kohalviibimist teise liikmesriigi kohtus toimuval kohtuistungil.

Eurobaromeetri eriuuringus nr 395 märkis kolmandik vastajaid, et nad esitaksid avalduse suurema tõenäosusega juhul, kui menetlus toimuks üksnes kirjalikult, ilma vajaduseta kohtusse kohale tulla. Tänapäeva tehnoloogia võimaldab sidevahendite (Skype'i-laadsete või telekonverentsiseadmete) paigaldamist suhteliselt väikeste kuludega.

4.3. Avalduse esitamine, dokumentide kättetoimetamise viisid ja elektroonilise menetluse kasutamine

Võlausaldaja saab esitada nõude kohtule otse, posti teel või kasutades mis tahes muud sidevahendit, nagu faks või e-post, mida tunnistab see liikmesriik, mille kohtu poole pöörduiti.

Kümme liikmesriiki¹⁵ ja viis Saksamaa liidumaad¹⁶ lubavad piiriüleste juhtumite puhul avaldust esitada elektrooniliselt (interneti või e-posti kaudu). Selline suundumus tulevikus tõenäoliselt kasvab¹⁷ ning seda kajastab *online* andmevahetust Euroopa e-õiguskeskkonnas (e-CODEX) käsitlev katseprojekt¹⁸. Projekti eesmärk on selgitada välja, kas Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse jaoks on võimalik luua Euroopa tasandil keskne elektrooniline lahendus.

Dokumendid toimetatakse kätte peamiselt posti teel, tõendades seda vastuvõtuteatisega. Seega saab dokumentide elektroonilist kättetoimetamist kasutada üksnes juhul, kui seda ei ole võimalik teha posti teel. Määruse vastuvõtmise ajal oli kõnealune säte väga progressiivne, sest sellega kõrvaldati kättetoimetamisega seotud formaalsused. Sellest ajast saadik on mõni liikmesriik võtnud riigisiseste menetluste puhul kasutusele elektroonilised vahendid. Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse pooled ei saa selliseid uuendusi kasutada, kuna määrusega on ette nähtud, et dokumentide kättetoimetamisel tuleb eelistada kõikidele muudele sidevahenditele postiteenust. Ka siinkohal võib eeldada, et tulevastel aastatel suureneb IKT kasutamine kohtusüsteemis.

Selline IKT ebapiisav kasutamine vähendab määruse atraktiivsust: viiendik Euroopa menetlust käsitlevale Eurobaromeetri eriuuringule nr 395 vastanutest leidis, et nad kasutaksid menetlust tõenäolisemalt siis, kui kogu menetlus oleks elektrooniline.

4.4. Kohtuvaidluse kestus

Määruses kehtestatakse ajalised piirangud väiksemate kohtuvaidluste menetlemise kiirendamiseks. Kuigi kõnealuste tähtaegade eiramise eest ei ole ette nähtud karistusi, näitavad andmed, et piiriüleste väiksemate kohtuvaidluste menetlemise kestus on alates määruse vastuvõtmisest järsult lühenenud. Euroopa menetlusega seotud kohtuvaidluste kestus

¹⁴ Eesti, Küpros, Luksemburg, Malta, Madalmaad, Austria, Portugal, Soome, Rootsi ja Ühendkuningriik (Šotimaa).

¹⁵ Vt Deloitte'i uuring, I osa, punkt 3.3.2.2, lk 76–77: Tšehhi Vabariik (kuigi kui dokumendid esitatakse e-posti või faksi teel, tuleb hiljem esitada originaaldokument), Eesti, Prantsusmaa, Küpros, Madalmaad (kuigi seda tegelikkuses ei kasutata), Austria, Portugal, Sloveenia, Soome, Ühendkuningriik (Inglismaa ja Wales).

¹⁶ Berliin, Brandenburg, Bremen, Saksimaa, Hessen.

¹⁷ Näiteks Saksamaal peaks olema kõikides kohtutes võimalik esitada nõudeid elektrooniliselt 2018. aastal.

¹⁸ <http://www.e-codex.eu/index.php/legal-community-benefits>; vt Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse puhul ka <http://www.e-codex.eu/pilots/small-claims.html>.

valimisse kaasatud liikmesriikides¹⁹ on 3–8 kuud ja keskmiselt ligikaudu viis kuud võrreldes kuni kahe aasta ja viie kuuga enne määruse vastuvõtmist.

4.5. Kaotatakse kohustus, mille kohaselt pooli peab esindama advokaat

Eurobaromeetri uuringus nr 395 leiti, et kolmandik Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse kasutajaid kasutas menetluse jooksul õiguslikku esindajat, samal ajal kui mõnevõrra suurem arv vastajaid kasutas menetlust ilma õigusabita. Mõnel juhul tundub, et kodanikud kasutasid advokaati põhjusel, et nad ei saanud tasuta õigusabi või et kohtulõive saab maksta üksnes advokaadi kaudu (vt punktid 6 ja 8.2 allpool). Seega isegi kui õigus õiguslikule esindatusele on kõikide kodanike põhiõigus, ei tohiks kodanikke kohustada kasutama advokaati üksnes praktiliste takistuste tõttu või põhjusel, et määrust ei järgita.

4.6. Mitmekeelsed tüüpvormid

Määrusega on ette nähtud neli mitmekeelset tüüpvormi. Nimetatud vormid on olnud kättesaadavad alates 2008. aastast Euroopa justiitsatlase veebisaidil koos tõlkevahendiga, mis võimaldab nende tõlkimist kõikidesse ametlikes keeltesse, ning alates 2011. aastast Euroopa e-õiguskeskkonna portaalis dünaamiliste vormidena, mille täitmist toetab abimees²⁰.

Üldiselt leiavad kodanikud, et nõudevorme on lihtne täita (62 %), samal ajal kui mõni neist on teatanud probleemidest (16 %). Mõni tarbija peab tüüpvorme teatavates küsimustes liiga keeruliseks, näiteks seoses kohtualluvuse, piiriülesuse määratluse, intresside arvutamise ja lisatavate dokumentidega²¹.

4.7. Kohtuotsuse läbivaatamise miinimumnõuded

Artiklis 18 sätestatud erandkorras kasutatava õiguskaitsevahendi eesmärk on pakkuda õiguskaitset olukorras, kus vastaspool ei olnud päritoluliikmesriigis toimuvast menetlusest teadlik ning tal ei olnud võimalik end nõuetekohaselt kaitsta. Kuigi määrusega nähakse ette läbivaatamise õiguse kasutamise tingimused, on menetlus ise reguleeritud liikmesriikide õigusega.

Määruse artiklis 18 sätestatuga sarnaseid läbivaatamismenetlusi sisaldavad ka muud tsiviilõiguse valdkonna õigusaktid, mis käsitlevad eelkõige Euroopa maksekäsku²² ja Euroopa täitekorraldust,²³ samuti ülalpidamist käsitlev määrus²⁴. Läbivaatamismenetluse rakendamine Euroopa õigusaktide alusel on tekitanud küsimusi ja ebakindlust. Kõnealuste küsimuste ja ebakindlusega tegelemiseks on asjakohane selgitada artikli 18 sätteid, lähtudes kõige hiljutisematest sätetest ülalpidamist käsitlevas määruses.

5. TUNNUSTAMINE JA TÄITMINE TEISES LIIKMESRIIGIS

Määruses välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetluse tühistamisega seotud probleemidest ei ole teada antud. Euroopa tarbijakeskustele on aga teatatud mõnest

¹⁹ Selle küsimusele vastasid kümme liikmesriiki: Bulgaaria – 6 kuud, Saksamaa – 3,4–5,3 kuud, Eesti – 4 kuud, Hispaania – 8,2 kuud, Prantsusmaa – 4,6 kuud, Malta – 6 kuud, Poola – 6,3 kuud, Sloveenia – 4,3 kuud, Slovakkia – 3 kuud, Soome – 3 kuud.

²⁰ Vt https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-et.do.

²¹ Vt CEC, „Procédure de règlement des petits litiges”, ECC-Neti aruanne.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1896/2006, 12. detsember 2006, millega luuakse Euroopa maksekäsumenetlus, ELT L 399, 30.12.2006, lk 1 jj.

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 805/2004, 21. aprill 2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta, ELT L 143, 30.4.2004, lk 15 jj.

²⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 4/2009, 18. detsember 2008, kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes, ELT L 7, 10.1.2009, lk 1 jj.

probleemist tegelikul jõustamisel, näiteks seoses tõlkimisvajadusega ning täitemenetlusi käsitleva teabe või eri riikide täitevametnike kontaktandmete puudumisega²⁵. Ainult vähesed liikmesriigid aktsepteerivad vormi D inglise keeles ja veel mõnes üksikus keeles²⁶. See tähendab täitmist taotleva poole jaoks lisakulusid. Tõlgete eest nõutakse tavaliselt tasu lehekülje eest, olenemata asjaolust, et enamik teavet on ametlikes keeltes juba kättesaadav ning tõlkida tuleb üksnes punkt 4.3, mis käsitleb kohtuotsuse sisu.

6. POOLTELE PAKUTAV ABI

Liikmesriikides on kehtestatud vähe erimeetmeid selle tagamiseks, et pooled saaksid vormide täitmisel praktilist abi. ECC-Neti aruande kohaselt teatas 41 % liikmesriike, et sellist abi kodanikele ei pakuta, ning Eurobaromeetri uuring nr 395 näitab, et 10 % vastajaid taotles abi, ent ei saanud seda.

Kokkuvõttes tundub, et liikmesriigid ei paku järjepidevalt tasuta abi. Sellel võib olla oma osa Euroopa menetluse piiratud kasutamises.

7. LIIKMESRIIKIDE TEAVITAMISKOHUSTUSED

Artiklite 24 ja 25 kohaselt peavad liikmesriigid esitama teatavat teavet, mis on vajalik menetluse toimimiseks. Praegu ei ole aga kättesaadav teave mitme liikmesriigiti väga erineva küsimuse, näiteks kohtulõivude ja nende maksmisviiside kohta, riigisiseste läbivaatamismenetluste kohta artikli 18 alusel, ega ka kodanikele tasuta abi pakkumise kohta.

Sellise läbipaistvuse puudumise tõttu raiskavad tarbijad ja äriühingud kulude kohta teavet otsides aega ega saa teha täiesti teadlikku otsust selle kohta, kas menetlust kasutada või mitte.

8. MUUD TAKISTUSED MÄÄRUSE KOHALDAMISEL

8.1. Nõude väärtusega ebaproportsionaalsed kohtulõivud

Hindamine näitab, et mõne liikmesriigi puhul takistavad ebaproportsionaalsed kohtulõivud oluliselt menetluse kasutamist. Nõuda võidakse kohtulõivude tasumist avalduse esitamisel ja see võib heidutada isikuid, kes kaaluvad nõudega kohtusse minemist²⁷. Eurobaromeetri uuring nr 347 näitab, et 45 % äriühinguid ei pöördu kohtusse põhjusel, et kohtumenetlus oleks nõudega ebaproportsionaalne²⁸. Euroopa Tarbijaliitude Ameti (BEUC) seisukohta käsitlevas dokumendis²⁹ kinnitatakse, et ebaproportsionaalsed kohtulõivud on üks tegur, mille tõttu tarbijad menetlust ei kasuta.

Kohtulõivud on liikmesriigiti erinevad, sõltuvalt kasutatavatest arvutusmeetoditest (kindlasummalised või osa nõude väärtusest või nende kahe kombinatsioon). Ebaproportsionaalseks võib pidada kohtulõive, mis moodustavad üle 10 % nõude väärtusest.

²⁵ ECC-Net, „European Small Claims Procedure Report”, september 2012, lk 28, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/small_claims_210992012_en.pdf.

²⁶ Eesti (inglise keel), Prantsusmaa (inglise, saksa, itaalia ja hispaania keel), Küpros (inglise keel), Malta (inglise keel), Soome (rootsi ja inglise keel), Rootsi (inglise keel) – allikas: X.E. Kramer, „Small claim, simple recovery? The European small claims procedure and its implementation in the member states”, ERA Forum (2011) 12, lk 130.

²⁷ Asjaolu, et kohtulõivude suhtes kohaldatakse põhimõtet, mille kohaselt kaotaja maksab, ei anna võlausaldajale mingit kindlustunnet, sest kohtuasja tulemus ei ole selge ning kuni otsuse tõhusa täitmiseni peab avaldaja esmalt kasutama oma raha.

²⁸ Eurobaromeetri kiiruuring nr 347, lk 31. Kuigi uuringus käsitleti üldiselt kõiki äriühingutevahelisi nõudeid, rõhutatakse selles, et kulude – ja seega ka kohtulõivude – proportsionaalsus on äriühingute jaoks juhtumi suhtes kohtumenetluse algatamise üle otsustamisel põhikriteerium.

²⁹ Viitenumber X/2013/040; kättesaadav aadressil <http://www.beuc.org/Content/Default.asp?PageID=606>.

See kehtib eelkõige piiriüleste juhtumite puhul, kui on oodata lisakulusid, näiteks tõlkekulusid. 2 000 euro suurust summat ületavate nõuete puhul leiti, et kohtulõivud on nõude väärtusega enamjaolt proportsionaalsed.

Paljudes liikmesriikides on kehtestatud miinimumkohtulõiv, et välistada kohtumenetluse kuritarvitamist või alusetut kasutamist, st pöördudes kohtu poole nõuetega, mis ei ole piisavalt tõendatud või põhjendatud või mille väärtus on tühine, nt 10 eurot.

8.2. Praktilised takistused kohtulõivude tasumisel

Komisjonile on teatatud mõnest praktilisest probleemist teistes liikmesriikides kohtulõivude tasumisel.

Makseviisid on liikmesriigiti väga erinevad. Enamik liikmesriike võimaldab vähemalt ühte elektroonilist makseviisi (elektrooniline makse deebet-/krediitkaardiga või pangalaekanne). Mõnes liikmesriigis on lubatud elektroonilised ülekanded. Üksikutes liikmesriikides tuleb aga kohtulõivud maksta kohtus kohapeal või teha makse advokaadi kaudu või pangatšekiga, mida paljudes liikmesriikides tavaliselt ei kasutata. Selliste riikide puhul peavad pooled kohtulõivude maksmiseks kandma reisikulusid või palkama asjaomases liikmesriigis advokaadi.

9. VÄHENE TEADLIKKUS MENETLUSEST JA SELLE TOIMIMISEST

Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse edukaks kohaldamiseks peavad asjaomased osalejad – kodanikud, kohtud ning teised tuge ja nõu pakkuvad organisatsioonid – olema teadlikud selle olemasolust ja toimimisest. Tõendid näitavad aga, et ei kodanikud ega kohtud ole hästi informeeritud.

Eurobaromeetri uuringust nr 395 selgub, et 86 % **kodanikke** ei ole menetlusest kunagi kuulnud. Selle tagajärjel ei esita potentsiaalsed avaldajad, eriti just tarbijad, nõudeavaldust või kasutavad selle esitamiseks liikmesriikide menetlusi.

Kohtute ja kohtunike puhul näitas ECC-Neti kõikides liikmesriikides ellu viidud uuring, et peaaegu pool kohtutest ei ole menetlusest kunagi kuulnud, samal ajal kui teine pool neist ei ole täielikult teadlik selle üksikasjadest. Selle tulemusel ei suuda paljud kohtud tagada kodanikele **tõhusat abi**, nagu on nõutud määruse artiklis 11.

Andmed viitavad sellele, et hoolimata liikmesriikide püüdlustest parandada kohtute teadlikkust, ei ole teabe levitamine olnud tõhus. Juhul kui lisaks kohtutele pakuti koolitust ka kohtutäituritele ja täitevametnikele, kasvas menetluse kasutamine. Teatavates liikmesriikides võib üks võimalus õiguspraktikute väikese teadlikkuse probleemi lahendamiseks olla spetsiaalse kohtupädevuse loomine. Kokkuvõttes oleks menetlus edukam, kui liikmesriigid eraldaksid teadlikkuse suurendamise meetmetele rohkem ressursse ja vahendeid.

Komisjon on omalt poolt püüdnud lahendada vähese teadlikkuse probleemi mitmesuguste meetmetega, nagu teabe ja interaktiivsete vormide avaldamine mitmel ELi veebisaidil (Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku veebisait, Euroopa justiitsatlas ja Euroopa e-õiguskeskkonna portaal); kohtunikele ja õiguspraktikutele suunatud spetsiaalsed koolitusmoodulid ning õpikojad koolitajatele tsiviilõiguse programmi alusel; koos tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õigusosalase koostöö võrgustikuga on koostatud praktilised juhendid õiguspraktikutele ja kasutusjuhend kodanikele, mis avaldatakse 2013. aastal.

Samuti kasutas komisjon tsiviilõiguse programmi rahalisi vahendeid, et edendada menetluse kohaldamist. Teatavat toetust Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlust kasutavatele tarbijatele pakuvad ka Euroopa tarbijakeskused.

Asjaomastel osalejatel tundub olevat raskusi ka sellega, et **eristada mitmesuguseid õigusakte**, mille alusel oma nõue esitada ja tagada selle täitmine välisriikides. Eelkõige puudub neil kindlustunne selle kohta, millal kasutada väiksemate kohtuvaidluste menetlust või Euroopa maksekäsmenetlust ning millistel juhtudel oleks mõistlik kasutada Euroopa täitekorraldust. Kodanike ja õiguspraktikute jaoks võib olla kasulik horisontaalne praktiline juhend nende õigusaktide eristamise ja neist ühe või teise kasutamise kohta.

10. KOKKUVÕTE

Käesolevast aruandest selgub, et määruse kohaldamine on üldiselt tõhustanud, lihtsustanud ja kiirendanud väiksemate nõuete menetlemist piiriülestes kohtuvaidlustes. Sellest hoolimata esineb ka teatavaid puudusi.

Probleem on vähene teadlikkus määrusest. Nagu on kirjeldatud eespool, on komisjon selle parandamiseks võtnud mitu meetet.

Mõnel juhul ei ole määrust nõuetekohaselt rakendatud. Seda olukorda on võimalik parandada, selgitades mõnda määruse sätet, mis on raskusi tekitanud. Näiteks on see nii vähese läbipaistvuse puhul teatava teabega kohtulõivude, maksemeetodite ja vormide täitmisel pakutava abi kohta.

Ülejäänud probleemid on tingitud peamiselt praegu kehtiva määruse puudustest, näiteks piirväärtusest tulenev piiratud kohaldamisala ning piiriüleste juhtumite piiratud määratlus; menetluslikud puudused seoses dokumentide posti teel kättetoimetamise eelistamisega; sidevahendite vähene kasutamine; teatavatel juhtudel kohtulõivude ebaproportsionaalsus; elektrooniliste maksevõimaluste puudumine mõnes liikmesriigis ning ebavajalikud tõlkekulud täitmisetapis.

Seepärast on käesolevale aruandele lisatud ettepanek kehtiva määruse läbivaatamiseks ja mõjuhinnang, milles käsitletakse eespool kindlaks tehtud probleeme.